http://www.turansam.org
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * *TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches*
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2019; Ay: Eylül; Cilt: 11/YAZ, Sayı: 43
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed and Refereed Journal; ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2019; Month: September; Volume: 11/SUMMER, Issue: 43
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041

http://www.turansam.org
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * *TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches*
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2019; Ay: Eylül; Cilt: 11/YAZ, Sayı: 43
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed and Refereed Journal; ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2019; Month: September; Volume: 11/SUMMER, Issue: 43
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041

İÇİNDEKİLER

(1)
Prof. Dr. Ata ATUN; Dr. Yurdagül ATUN; Uzm. Selman ARSLANBAŞ
BÜYÜK ERMENİSTAN HAYALİ
THE GREAT ARMENIAN DREAM
SAYFA 11

(2)
Öğr. Gör. Yasemin KOPARAN
MESLEK EDİNDİRMEYE YÖNELİK BİR AB PROJESİ KAPSAMINDA KONYA'DA YAŞAYAN ROMAN KADINLARIN ALMIŞ OLDUKLARI EĞİTİMLER HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ
THE THOUGHTS OF ROMAN WOMEN LIVING IN KONYA, ON THE TRAININGS TOWARDS EARNING PROFESSION IN SCOPE OF AN EU PROJECT
SAYFA 18

(3)
Enas Sami İBRAHİM
IRAK HUKUKUNDA KONSORSİYUM ve JOİNT VENTURE SÖZLEŞMELERİ
CONSORTIUM and JOINT VENTURE CONTRACTS IN IRAQ LAW
SAYFA 27

(4)
İlknur ŞEN
MAARİF-İ UMUMİYE NİZAMNAMESİNDE DARULMUALLİMİN ve DARULMUAALLİMAT
DARULMUALLIMIN AND DARULMUALLIMAT IN THE STATUTE ON GENERAL EDUCATION
SAYFA 37

(5)
Abdulqadir TURAN
İNSAN YAŞAMININ İLKEL HAYATTAN KENTE, KENTLEŞME VE KENTLİLEŞMEYE SÜRÜKLEYEN SÜREÇ ÜZERİNE BAKIŞ
THE VIEW OF THE HUMAN LIFE ON THE PROCESS DRAGING FROM PRIMARY LIFE TO URBAN, URBANIZATION and URBANIZATION
SAYFA 44

(6)
Aras DOĞAN
ÖZ KARARLILIK (SELF-DETERMİNASYON) TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE ÖDÜLLERİN MOTİVASYONA ETKİLERİNİ İNCELEYEN BİR ÇALIŞMA
EXAMINING THE REWARDS EFFECTS ON MOTIVATION; A SELF-DETERMINATION THEORY PERSPECTIVE
SAYFA 48

(7)
Doç. Dr. Etem YEŞİLYURT
EKLEMELİ BİR BAKIŞLA ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER
FACTORS AFFECTING CHOICES OF TEACHING METHODS AND TECHNIQUES: AN ADDITIVE VIEW

http://www.turansam.org
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * *TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches*
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2019; Ay: Eylül; Cilt: 11/YAZ, Sayı: 43
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed and Refereed Journal; ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2019; Month: September; Volume: 11/SUMMER, Issue: 43
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041

(7)

Doç. Dr. Etem YEŞİLYURT*

EKLEMELİ BİR BAKIŞLA ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

FACTORS AFFECTING CHOICES OF TEACHING METHODS AND TECHNIQUES: AN ADDITIVE VIEW

ÖZ

Her derse, konuya, amaca, öğretmene, öğrenciye vb. uygun veya kullanılmaz, işlevsiz öğretim yöntem ve tekniği yoktur. Her öğretim yöntem ve tekniğin bir amacı, yararı, kullanım şartları, üstün ve sınırlı yönleri vardır. Bu durum öğretim yöntem ve teknik seçimini etkileyen faktörleri ön plana çıkarmaktadır. Konuyla ilgili literatür incelendiğinde, öğretim yöntem ve teknik seçimini etkileyen faktörlerin bazı kaynaklarda yer almadığı, bazı kaynaklarda sadece maddeler şeklinde ele alınıp ancak açıklanmadığı, bazı kaynaklarda ise parça parça yer aldığı görülmektedir.

Literatür taramasına dayalı olarak yürütülen bu çalışmada öncelikle literatürde yer alan öğretim yöntem ve teknik seçimini etkileyen faktörler ele alınmıştır. Daha sonra eklemeli bir bakışla literatürde örtük (saklı, gizli) şekilde yer alan, bazılarının kuramsal bazılarının araştırmaya dayalı olarak belirlendiği öğretim yöntem ve teknik seçimini etkileyen faktörler ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu çalışmayla öğretim yöntem ve teknik seçiminde etkili faktörlerin tamamının bir bütünlük içerisinde ele alınmasının alana katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Öğretim yöntemleri, öğretim teknikleri, yöntem ve teknik seçimi.

ABSTRACT

There is no teaching method or technique that cannot be applicable, suitable or functional for every lesson, topic, aim, teacher or student etc. Each method and technique has a purpose, advantage, terms of use, superior and restricted aspects. This situation bring the factors affecting choices of teaching methods and techniques into the forefront. In the literature, it is seen that the factors affecting choices of teaching methods and techniques are not included in some studies while these factors are indicated as items or mentioned in parts in other researches.

In this current study carried out based on literature review, the factors affecting choices of teaching methods and techniques were examined firstly. Then, with an additive point of view, the factors affecting choices of teaching methods and techniques that were mentioned theoretically or defined as a result of study in an implicit way were explained in detail. With this study, it is expected to shed light to the research area by handling the factors affecting choices of teaching methods and techniques as a whole.

Keywords: *Teaching methods, teaching techniques, choice of method and technique.*

* **Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Antalya, TÜRKİYE; E-posta: etemyesilyurt@gmail.com**

http://www.turansam.org
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * *TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches*
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2019; Ay: Eylül; Cilt: 11/YAZ, Sayı: 43
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed and Refereed Journal; ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2019; Month: September; Volume: 11/SUMMER, Issue: 43
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041

GİRİŞ

Eğitim sisteminin amaçlarına ulaşılmasında öncelikle yapılan veya yapılması gereken iş, öğretim kademelerinde yer alan her derse ilişkin nitelikli ve işlevsel öğretim programları geliştirmek veya öğretim programlarını güncellemektir. Bilim, teknoloji, ekonomi, kültür, konu alanları, öğrenme-öğretme kuramları, eğitimdeki yeni yönelimler, öğretmen ve öğrenci rolleri vb. alanlarda yaşanılan değişim, birey ve toplumun ihtiyaçlarının da değişmesi öğretim programlarının güncellenmesini gerektirmektedir. (Akpınar, 2012). Bir öğretim programının temel ögelerini niçin, neden öğrenelim-öğretelim sorularının karşılığı olan "amaçlar"; ne öğrenelim-öğretelim sorularının karşılığı olan "içerik"; nasıl, ne şekilde öğrenelim-öğretelim sorularının karşılığı olan "eğitim durumları (eğitim-öğretim süreci)"; ne kadar öğrendik-öğrettik sorularının karşılığı olan "sınama durumları (ölçme-değerlendirme", oluşturmaktadır (Demirel, 2012; Ertürk, 1972; Varış, 1996).

Öğretim programları, bir bakıma teorik özellik taşımaktadır. Bir derse ilişkin geliştirilen öğretim programı teorik olarak ne kadar nitelikli ve işlevsel olursa olsun, bu özellikler öğretim programının dersler aracılığıyla uygulamaya konulmasıyla kendini ortaya koymaktadır. Derslerin işlenme sürecinde (eğitim-öğretim sürecinde) temel olan ögelerden birisi de öğretim yöntem ve teknikleridir. Başka bir deyişle, eğitim-öğretim süreci, öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanımıyla işletilen ders işleme süreciyle uygulamada karşılığını bulmaktadır. Öte yandan öğretim programının güncellenmesine etki eden sebepler aynı zamanda bir yandan yeni öğretim yöntem ve tekniklerinin gelişmesinin ve alana kazandırılmasının önünü açarken diğer yandan da öğretim yöntem ve teknik seçimini etkileyen faktörleri de etkilemektedir. Dolayısıyla öğretim programının, öğretmenin, öğrencinin, okul yönetiminin, okulun fiziki şartlarının, aile ve sosyal çevrenin vb. paydaşların niteliği kadar, öğretim yöntem ve teknik seçimini etkileyen faktörleri dikkate alarak en doğru öğretim yöntem ve tekniği seçip kullanmak da eğitimin niteliğini artırmada oldukça etkili bir durumdur. Öğretim yöntem ve teknik seçimini etkileyen faktörlere geçmeden önce hiyerarşik olarak temel kavramları tanımlamakta yarar vardır.

Öğretim modeli: Öğretime yönelik felsefi bir bakış açısını yansıtır ve öğretimsel uygulamaların düzeyini ortaya koyar (Taşpınar & Atıcı, 2002). Öğretim modeli, öğretim stratejileri, yöntemleri ve tekniklerini seçme ve gerçekleştirmede etkili olan felsefi bir bakış açısı olarak tanımlanabilir (Taşpınar, 2012). Davranışçı, bilişsel, yapılandırmacı gibi onlarca öğretim-öğrenme modeli bulunmaktadır.

Öğretim stratejisi: "Eğitim yaklaşım ve modelleri çerçevesinde belirlenmiş amaç ve ilkelere ulaşmak için eğitim koşulları ile öğrencilerin düzeylerine göre yöntem, materyal, araç-gereç, etkinlik gibi eğitim kaynaklarını planlama ve uygulama" şeklinde tanımlanabilir. Başka bir tanıma, öğretim stratejisi öğretim amaçlarına göre uygulanacak yöntemlerin, materyallerin, araç-gereçlerin seçilmesine ve öğretimi yönlendirme etkinliklerine yön veren genel bir yaklaşımdır (Güneş, 2014a). Örneğin sunuş, buluş, araştırma-inceleme stratejileri.

Öğretim yöntemi: Eğitimin hedeflerine ulaşmak amacıyla kullanılacak tekniklerin, işlenecek konunun, araç-gereç ve diğer kaynakların bütünlük oluşturacak biçimde organize ederek hizmete sunulan düzenli bir öğretim yoludur ve öğretmenlerin sınıf içerisinde öğrenmeyi sağlamak için yaptıkları uygulamaları içerir (Bilen, 2006). Başka bir tanıma göre, bir sorunu çözmek, bir deneyi sonuçlandırmak, bir konuyu öğrenmek ya da öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve izlenen yola yöntem denilmektedir (Demirel, 2007). Yöntem, stratejinin bir alt bileşenidir ve nitelik yönüyle stratejileri uygulamaya koyan araçlardır. Yöntem, öğrencilerin bir konuyu öğrenmeleri için uygulanan çeşitli faaliyetlerdir (Güneş, 2014a). Örneğin anlatım, örnek olay, problem çözme vb. onlarca öğretim yöntemi yer almaktadır.

Öğretim tekniği: Dersin içerisinde işlenen konunun davranışların kontrolünü ve pekişmesini sağlayan etkinlikler, aynı zamanda bir öğretme yöntemini uygulamaya koyma biçimidir (Sünbül, 2011). Başka bir tanıma göre öğretim tekniği, öğretim materyallerini sunmada ve öğretim etkinliklerini örgütlemede izlenen

http://www.turansam.org
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * *TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches*
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2019; Ay: Eylül; Cilt: 11/YAZ, Sayı: 43
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed and Refereed Journal; ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2019; Month: September; Volume: 11/SUMMER, Issue: 43
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041

özel bir yoldur. Yöntem ve teknik arasında ince bir ayrıntı vardır. Aynı hedefi gerçekleştirmek üzere, birçok tekniğin içerik ve teknolojiyle bütünlük oluşturacak şekilde bir arada sunulması ise öğretim yöntemini oluşturur (Bilen, 2006). Örneğin, panel, forum, münazara birer öğretim tekniğidir. Bu tekniklerin içerik ve teknolojiyle bir arada kullanılması ise tartışma yöntemi oluşturur.

ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Literatürde ve özellikle "öğretim ilke ve yöntemleri" ders kitaplarının bazılarında öğretim yöntem ve teknik seçimini etkileyen faktörlerin yer almadığı, bazılarında sadece madde madde yer aldığı ancak açıklamanın olmadığı, bazı kaynaklarda ise parça parça yer aldığı görülmektedir. Konuyla ilgili literatürde yer alan kaynaklara bir bütünlük içerisinde bakıldığında öğretim yöntem ve teknik seçimini etkileyen faktörler ve bu faktörlerin genel özellikleri şöyle sıralanabilir (İşman & Eskicumalı, 2003; Taşpınar, 2012; Erciyeş, 2008; Güneş, 2014b; Ocak, 2011):

1. Hedefler (kazanımlar-etkinlikler)

Bir dersin kazanımları (hedefleri-amaçları) ve bu amaçlara uygun yapılacak etkinlikler yöntem seçimini belirleyen temel faktördür. Öğretmen, öğrencide geliştirilecek nitelikleri ve onun elde edeceği kazanımları dikkate almak durumundadır. Dolayısıyla öğretmen önce dersinin amacını ve amacın bilişsel, duyuşsal veya psiko-motor alanların hangisi / hangileriyle ilgili olduğunu belirlemeli, yöntem ve teknikleri buna göre seçmelidir. Örneğin, amaç öğrencilerin araştırma yeteneklerini geliştirmek ise proje yöntemine öncelik verilmesi uygun olabilir.

2. Dersin içeriği veya konunun özelliği

Dersin içeriği ve konu ile yöntem arasında yüksek bir ilişki vardır. İçeriğin yapısı çoğu zaman yöntemi belirleyen önemli faktördür. Bunun için öğretmen, konunun en iyi öğrenilebileceği yönteme karar vermelidir. Örneğin biyoloji konuları deney ve gözlem yöntemleriyle, tarih dersi anlatım yöntemiyle daha iyi öğrenilebilir.

3. Zaman, fiziksel imkânlar ve maliyet

Dersin süresi ve sahip olunan imkânlar yöntem seçimini etkileyen önemli bir faktördür. Birçok öğretmen sürenin kısa olduğu ve yetmediğini düşünüp programı zamanında yetiştirebilmek için anlatım ya da soru cevap yöntemini tercih etmektedir. Çünkü çağdaş ve öğrenci merkezli yöntemler daha fazla zaman ve fiziksel imkânlar gerektirir. Örneğin tartışma yöntemini kullanmak için sınıftaki sandalyelerin sabit ve zaman açısından ise konu yetiştirme telaşının olmaması gereklidir. Laboratuvar olmayan bir okulda kimya dersi deney yöntemiyle işlenemez. Öte yandan yöntemlerin uygulanması farklı maliyetler gerektirebilir. Sınıf içerisinde kullanılan anlatım, tartışma gibi yöntemler ek bir maliyet gerektirmezken; gezi gözlem ya da laboratuvar yöntemleri ek maliyet gerektirebilir. Bu açıdan bakıldığında öğretmen okulun veya öğrencinin mali durumuna göre yöntem tercih edecektir. Sosyo-ekonomik düzeyin düşün olduğu çevrede yer alan okulda görev yapan bir öğretmen, ek maliyet gerektirdiği için proje yöntemini veya gezi-gözlem yöntemini kullanamayacaktır.

4. Öğrencilerin özellikleri, kişilik yapısı, hazır bulunuşluk düzeyi ve sayısı

Öğrencilerin ön bilgiler içeren bilişsel giriş davranışları; ilgi, tutum, istek, motivasyon, sevgi gibi duyuşsal giriş davranışları; hazırbulunuşluk düzeyi; yaşı, ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyi; kültürel özellikleri yöntem seçiminde etkili faktördür. Seçilen yöntem, öğrencinin deneyim ve olgunluk düzeyine de uygun olmalıdır. Örneğin çok küçük öğrencilere ve sözel mesajlara dikkat etmeleri güç olan öğrencilere didaktik yöntemler uygulanmamalıdır. Uygulanan yöntem, yetenek, ihtiyaç ve ilgilerine uygun olduğunda, öğrenciler daha rahat öğrenirler. Seçilen yöntem, sınıftaki her öğrenci için bireysel olarak uygun olmayabilir. Bu durumda seçilen yöntemin sınıfın geneli için uygun olması şartı aranır. Ayrıca yöntem seçiminde sınıftaki öğrencilerin kişilik özellikleri de etkili olabilir. Örneğin kapalı kültürel özellikler gösteren bir çevrede yer alan

http://www.turansam.org
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * *TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches*
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2019; Ay: Eylül; Cilt: 11/YAZ, Sayı: 43
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed and Refereed Journal; ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2019; Month: September; Volume: 11/SUMMER, Issue: 43
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041

okulda öğretmen, tartışma yöntemini (münazara) çok kolay kullanamayabilir. Öte yandan sınıflardaki öğrenci sayısı da yöntemlerde belirleyicidir. Örneğin 10-15 kişilik gruplarda rol oynama, gösteri gibi yöntemler uygulanırken, daha fazla gruplarda bu yöntemler uygulanamaz.

5. Öğretmenin yönteme yatkınlığı, kişisel özellikleri ve mesleki kıdemi

Uygulamada yöntem seçimini en çok etkileyen faktördür. Öğretmenler, deneyim, bilgi ve kişisel özelliklerinden dolayı bazı yöntemleri diğerlerinden daha rahat ve etkili kullanabilirler. Ayrıca öğretmenler, bildikleri ve alışkın oldukları yöntemleri kullanma eğilimindedirler. Kullanılmayan yöntemler tanınmaz ve bu yöntemlerin kolaylığı bilinemez. Öğretmen, kendisinin de bir "öğrenen" olduğunu unutmamalıdır. Kısaca öğretmenler kendilerine kolay gelen, alıştıkları yöntemleri seçmek yerine etkili öğrenmeyi sağlayabilecek yöntemleri kullanabilmelidir. Çok konuşmayı seven ve dilini iyi kullanan bir öğretmen düz anlatım yöntemini tercih ederken; bir başka öğretmen bunu tercih etmeyebilir. Öğretmen tipleri (ekonomik tip, dindar tip, politik tip, estetik tip vb.), öğretmenlerin yaşı, cinsiyeti, aldığı eğitim, psikolojik durumu vb. yöntem seçimini etkileyebilir. Öğretmenin diğer özellikleri yanında, kişilik özellikleri de yöntem seçiminde etkilidir. Bu özellikler, öğrenci lehine değiştirilemez ve geliştirilemez iseler (çabucak sinirlenme ve parlama, panik atak, aşırı kuşkucu veya alınganlık vb.), öğretmen, yöntem seçiminde bunu dikkate almalıdır. Örneğin asabi yapıdaki bir öğretmen, çelişkili bir konunun öğretiminde önerilen bir yöntem olan münazara yerine, parlamenter münazara yöntemini tercih edebilir. Mesleki kıdem de yöntem ve teknik seçimini etkiler. Göreve yeni başlayan öğretmenler genellikle ideal davrandıklarından dolayı farklı yöntem ve teknik kullanımına daha açıktılar. Oysa mesleki kıdemin artmasına bağlı olarak yaşadıkları mesleki tükenmişliğin de etkisiyle öğretmenler daha sınırlı sayıdaki öğretim yöntem ve teknikleri kullanma eğilimine girmektedirler.

Yukarıda yer alan faktörlerin, öğretim yöntem ve teknik seçimini etkileyen faktörler olduğu literatürde açıkça belirtilmektedir. Ancak "öğretim yöntem ve teknik seçimini etkileyen faktörler" veya benzer içerikte başka başlıklar (konu, ünite vb.) halinde olmasa da literatür incelendiğinde yukarıda yer alan ve açıkça belirtilmiş olan faktörlerin dışında da olan ve literatürde örtük (saklı, gizli) bir şekilde yer alan öğretim yöntem ve teknik seçimini etkileyen faktörler de bulunmaktadır. Bu faktörler ve genel özelliklerine aşağıda yer verilmektedir.

6. Eğitim felsefesi

Eğitim felsefesi bilgi, bilim, ahlak ve varlık felsefesi gibi bir felsefi disiplindir ve eğitim hakkındaki muhtemel bütün felsefi soruları sorar, bunları cevaplamaya çalışır. Bu çerçevede eğitim felsefesi eğitimin doğasını, imkânını, amaçlarını, yöntemlerini, kapsamını ve içeriğini araştırarak onu bütün yönleriyle anlamayı ve açıklamayı amaçlar (Bakır, 2019). Eğitim felsefesi, öğretim programlarının kuramsal temelleri arasında yer almaktadır. Öğretim programı geliştirme sürecinde ve özellikle de amaçların belirlenmesinde önemli işleve sahip olan eğitim felsefesi, bu işlevini akımlarına göre şekillendirmektedir. Eğitim felsefi akımları arasındaysa; daimicilik, esasicilik, ilerlemecilik, yeniden kurmacılık yer almaktadır. Öğretim programlarında işlevsel olarak yer alan eğitim felsefesi akımlarının özelliklerine uygun olan öğretim yöntem ve tekniklerini seçmek, eğitimin amacına ulaşmasında önemli rol oynamaktadır. Örneğin esasilik eğitim felsefesi için anlatım yönteminin, ilerlemecilik eğitim felsefesi için işbirliğine dayalı öğretim yönteminin kullanılması daha uygun olabilir.

7. Öğrenme ve öğretme modelleri (kuramları)

Öğrenme kuramları, öğrenmenin hangi koşullar altında oluşacağını ve oluşmayacağını, öğrenende nelerin olduğuna, olmadığına ve bütün bu bağlamda organizmada öğrenmenin nasıl olduğunu açıklamaya çalışır. Öğretme kuramları ise öğretmenlerin hangi koşullarda nasıl davranacağını, davranışların öğrenen üzerindeki etkisini, farklı öğrenme koşulları için farklı öğretim yöntemleri, değişkenlerin öğrencinin öğrenmesine nasıl etki edeceğini, yeni bilginin en iyi şekilde kazanımı için belirlenecek yolları, bilginin organizasyon ve transferini açıklamaya çalışır (Duman, 2007; Alkan, 2005; Fidan, 2012). Öğrenme ve öğretme modelleri (kuramları) içerisinde yer alan ve eğitim-öğretim sürecinde kullanılan geleneksel öğrenme,

http://www.turansam.org
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * *TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches*
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2019; Ay: Eylül; Cilt: 11/YAZ, Sayı: 43
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed and Refereed Journal; ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2019; Month: September; Volume: 11/SUMMER, Issue: 43
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041

davranışçı öğrenme, bilişsel öğrenme, yapılandırmacı öğrenme, okulda öğrenme, tam öğrenme, programlı öğretim, öğretim durumları, çoklu zekâ, proje tabanlı öğrenme, disiplinlerarası öğretim vb. gibi öğrenme ve öğretme modellerine yer almaktadır. Bu öğrenme ve öğretme modellerine uygun olan öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmak gerekmektedir. Örneğin geleneksel öğrenme kuramı için anlatım yönteminin, yapılandırmacı öğrenme kuramı için problem çözme yönteminin kullanımı daha çok tercih edilmektedir.

8. Öğretim ve öğrenme stratejileri (yaklaşımları)

Öğretim stratejisi, dersin hedeflerine ulaşmayı sağlayan oldukça genel bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım ya da strateji, konu alanının seçimi, örgütlenmesi ve öğretim yöntemlerinin belirlenmesi gibi işlemleri içerir. Öğretim stratejileri genel yollar olup, önerilen etkinlik türlerinden seçilen bir çizgi izlenerek öğretme yöntemlerini belirlerler. Örneğin, seçilen yol etkinlik ilkesine dayanıyorsa, bunu gerçekleştirmek için takrir tekniği yerine, grup tartışma ve seminer teknikleri tercih edilmelidir. Stratejilerde (yaklaşımlarla) ilgili kararlar bir dersin planlanmasına ışık tutan temel yollardır (Bilen, 2006). Öğretim stratejilerinin sınıflandırılmasında bir birlik yoktur. Ancak Jacobsen ve arkadaşları (1993) tarafından yapılan "sunuş yoluyla öğretim stratejisi", "buluş yoluyla öğretim stratejisi" ve "araştırma-inceleme yoluyla öğretim stratejisi" şeklindeki sınıflamanın literatürde en fazla kabul gördüğü ve eğitim-öğretim sürecinde kullanıldığı söylenebilir. Öğrenme stratejisi, öğrencinin kendi kendine öğrenebilmesi için kullandığı işlemler (Gagne & Driscoll, 1988), öğrencilerin bilgiyi işleme biçimini etkilemeyi amaçlayan davranışlar veya öğrenme sırasında uygulanan, öğrenmeyi artırıcı faaliyetler (Mayer, 1989) şekilde tanımlanabilir. Öğretim stratejilerinde olduğu gibi öğrenme stratejilerin sınıflandırması konusunda araştırmacılar arasında bir birlik yoktur. Ancak Weinstein ve Mayer (1986) ile Gagne (1988) tarafından yapılan öğrenme stratejileri sınıflandırması literatürde en fazla kabul gören sınıflamalardır.

Öte yandan öğrenme yaklaşımlarına yönelik yapılan başka bir sınıflama çeşidi ise yüzeysel, derinsel ve stratejik öğrenme yaklaşımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrenci derinlemesine bir strateji işe koşarak dersin kuram ve uygulama bileşenlerini birleştirirken (derin strateji), bunu materyalden anlam çıkarmak ve anlamak niyetiyle yapabilir (derin motive). Bunun tersine, öğrencinin çok sayıda bilgi parçasını ezberlemesi ve listelemesi yüzeysel stratejidir. Bunu dersi geçmek ve sınavda hatırlamak amacıyla yapması yüzeysel bir yönelimdir. Öğrenen, ortamın özelliklerine ve yorumuna göre bir ortamda derinlemesine, bir başka ortamda yüzeysel yaklaşımı işe koşabilmektedir. Stratejik öğrenme yaklaşımının mümkün olan en yüksek notu alma niyetine dayanan ve iyi düzenlenmiş etkili çalışma yöntemlerini işe koşmayı gerektiren bir öğrenme biçimi olduğunu ortaya koymaktadır. Hesapçı bir tutum içerisinde olan stratejik öğrenme yaklaşımı da ürüne odaklanmaktadır. Dolayısıyla başarılı olmak için ne gerekiyorsa onu işe koşabilmektedir. Bu durum kimi zaman yüzeysel öğrenme yaklaşımını kimi zamanda derinlemesine öğrenme yaklaşımını seçmesine neden olmaktadır (Ekinci, 2008). Eğitim-öğretim sürecinde dikkate alınan öğretim ve öğrenme stratejilerine uygun olarak seçilen öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmak gereği ortaya çıkmaktadır. Özellikle öğretim stratejileri, öğretim yöntem ve tekniklerinin ana belirleyicileri arasında yer almaktadır. Örneğin buluş yoluyla öğretim stratejisi için tartışma yönteminin, araştırma-inceleme yoluyla öğretim stratejisi için proje yönteminin kullanımı daha uygun bir seçimdir.

9. Öğretim ve öğrenme stilleri

Öğretim stili, öğretmenin öğrettiği yol, çok çeşitli öğretim yöntemlerine uygun olabilecek şekilde öğrencilere yaklaşmak (Ailen vd., 2010; Fischer & Fischer, 1979; Akt: Arslangilay, 2015) olarak tanımlanmaktadır. Öğrenme stili, öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde, farklı konu, hedef ve kazanımlarda sergilediği tavır ve davranışlar şeklinde tanımlanabilir. Her ikisi de aynı yöntemleri kullansa da iki öğretmenin öğretim stilleri birbirinden farklı olabilir. Öğretim stillerinin ortak yönünü, "öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde tutarlı olarak sergiledikleri davranışlar" şeklinde özetlemek mümkündür. Literatürde birçok öğretim stili yer almasına karşın en çok Grasha ile Fischer & Fischer'ın öğretim stili modelleri en çok kullanılmaktadır (Arslangilay, 2015; Sarıtaş & Süral, 2010).

http://www.turansam.org
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * *TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches*
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2019; Ay: Eylül; Cilt: 11/YAZ, Sayı: 43
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed and Refereed Journal; ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2019; Month: September; Volume: 11/SUMMER, Issue: 43
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041

Öğrenme stilini Dunn "her bir öğrencinin yeni ve zor bilgiyi öğrenmeye hazırlanırken, öğrenirken ve hatırlarken farklı ve kendilerine özgü yollar kullanması" (Boydak, 2001); Kolb, ise "bilgiyi alma ve işlemede kişisel olarak tercih edilen yöntem" (Gencel, 2006) şeklinde tanımlamaktadır. Genel anlamda öğrenme stili, bir öğrencinin; doğuştan getirdiği, bilgiyi öğrenirken, hatırlarken veya kullanırken kendine özgü kullandığı yol, nasıl öğrendiğini ve öğrenmekten hoşlandığını gösteren bir durum, öğrenme sürecindeki ve öğrenme koşullarındaki tercihleri şeklinde tanımlanabilir. Literatürde fazla sayıda öğrenme stiline yer verilmesine karşın Fleming & Mill'in, Kolb'un, Grasha-Riechmann'ın ve Dunn-Dunn'nin öğrenme stili modelleri daha fazla yer almaktadır (Yeşilyurt, 2014). Bir öğretmenin öğretim yöntem seçimini etkileyen faktörler arasında öğretim ve öğrenme stillerini dikkate alması oldukça önemli bir yol olarak görülebilir. Literatürde yer alan pek çok çalışma, öğrenme ve öğretim stillerine uygun öğretim yöntemlerini kullanmanın öğrencilerin akademik başarısının artmasına yardımcı olduğunu somut olarak ortaya koymaktadır.

10. Öğretmenin yöntem ve teknik kullanımına ilişkin öz-yeterlik inancı

Öz-yeterlik kavramı Bandura'nın (1977) sosyal öğrenme kuramına dayanmaktadır. Bandura öz-yeterlik kavramını, davranışların oluşmasında etkili olan bir nitelik ve bireyin, belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip, başarılı olarak yapma kapasitesi hakkında kendine ilişkin yargısı olarak tanımlamaktadır (Bandura, 1997; Zimmerman, 1995; Akt: Ekici, 2008). Yapılan araştırmalar, belli bir işi başarmak için ihtiyaç duyulan bilgi ve becerileri taşımayan bireylerin, öz-yeterlik inançları ne kadar güçlü olursa olsun, başarılı olamadıklarını göstermektedir. Bir başka deyişle, bireyin belli bir alandaki yeterliklerine ilişkin olumlu bir inanç taşıması, o alanda başarılı olması için gerekli ancak tek başına yeterli değildir (Yeşilyurt, 2013a; Yeşilyurt, 2013b). Öz yeterlilik inancı yüksek olan öğretmenler, öğretim uygulamalarında farklı öğretim yöntemleri kullanma ve kullandıkları öğretim yöntemlerini geliştirmek için araştırma yapma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Öz yeterlilik inancı düşük olan öğretmenlerin ise öğretmen merkezli dersler işledikleri ve derslerini ders kitaplarını okuyarak sürdürdükleri görülmektedir (Küçükyılmaz & Duban, 2006). Öz-yeterlik inancı arttıkça gösterilen gayret, dayanıklılık ve azim de artmaktadır. Yüksek öz-yeterliğe sahip olan bireyler zor aktiviteleri seçmelerinin yanında bu aktiviteleri gerçekleştirmek için de üst düzeyde gayret gösterirler. Diğer taraftan, öz-yeterlik inancı zayıf olan kişilerin eylemden kaçındıkları, güçlükler karşısında çabuk pes ettikleri ve daha fazla stresle daha düşük performans gösterip daha başarısız oldukları gözlenmiştir (Gordon vd., 1998, Pajares, 2002; Akt: Kurbanoğlu, 2004). Dolayısıyla, davranışlarına yön veren önemli kavramlardan biri olan öz yeterlilik, bir öğretmenin yeni veya çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerini başarıyla kullanabileceğine dair kendine duyduğu inancın bir fonksiyonudur. Bu durum, bir öğretmenin eğitim-öğretim sürecinde çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmasında önemli bir faktördür.

11. Öğretim kademleri ve ders çeşitleri

Profesyonel ve işinin bilincinde olan öğretmen, eğitim-öğretimin hedef kitlesi olan öğrenciyi ve öğretim programlarını her yönden iyi tanımalıdır. Öğretmenler, eğitim-öğretim sürecinde kullanacağı yöntem ve tekniklerin, öğretim programlarının nitelikleriyle uyum içinde olmasına çaba göstermelidir (Baytekin, 2004). Her öğretim kademesinde yer alan öğrencilerin gelişim dönemi ve özellikleri birbirinden farklıdır. Okul öncesi veya ilköğretim döneminde yer alan derslerin işlenmesinde ağırlıklı olarak anlatım yönteminin; ortaöğretim döneminde yer alan derslerin işlenmesinde ise ağırlıklı olarak drama yönteminin kullanılması genel anlamda uygun görülmemektedir. Nitekim kimya dersinde drama yönteminin kullanılması, Tarih dersinde ise deney yönteminin kullanılması da pek uygun değildir. Bu durum göstermektedir ki öğretim kademeleri, bu kademelerde yer alan derslerin özellikleri, öğretim yöntem ve teknik seçiminde önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

SONUÇ

Her öğretim yöntem veya tekniğinin her derste kullanılması mümkün olmadığı gibi bir dersin de sadece bir öğretim yöntem veya tekniğiyle işlenmesi de en azından teorik temeller açısından uygun değildir. Ayrıca

unutulmamalıdır ki, nasıl ki her hastalığın tek bir ilacı veya tedavi şekli yoksa eğitimde de her derse, konuya, amaca, kazanıma, duruma, öğretmene, öğrenciye vb. uygun sihirli tek bir öğretim yöntemi veya tekniği de yoktur. Bunun yanı sıra kötü, kullanılmaz veya işlevsiz öğretim yöntem veya tekniği de olmayıp, her yöntem ve tekniğin bir amacı, yararı, kullanım şartları üstün ve sınırlı yönleri bulunmaktadır. Öte yandan bir öğretmen derslerde isteği öğretim yöntem ve tekniklerini de kullanamayabilir. Çünkü öğretim yöntem ve teknik seçimini ve kullanımını etkileyen faktörler vardır. Öğretim yöntem ve teknik seçimini etkileyen faktörleri sayıca belirtmek, sadece belirtilen faktörlerin etkili olduğunu söylemek ve bu faktörleri birbirinden kesin çizgilerle ayırmak da pek mümkün gözükmemektedir.

Bir öğretmenin derslerde kullanacağı en uygun, işlevsel ve etkili öğretim yöntem ve tekniği, öğretim yöntem ve teknik seçimini etkileyen faktörlerden en fazla sayıda faktöre sahip olan öğretim yöntem ve tekniğidir. Başka bir deyişle hangi öğretim yöntemi veya tekniği, öğretim yöntem ve teknik seçimini etkileyen faktörlere daha çok uygunsa veya sahipse eğitim-öğretim sürecinde (derslerde) o yöntem veya tekniğin kullanılması daha uygundur. Literatürde ve özellikle "öğretim ilke ve yöntemleri" ders kitaplarında öğretim yöntem ve teknik seçimini etkileyen faktörler şöyle sıralanmaktadır

- ✓ Hedefler (kazanımlar-etkinlikler),
- ✓ Dersin içeriği veya konunun özelliği,
- ✓ Zaman, fiziksel imkânlar ve maliyet,
- ✓ Öğrencilerin özellikleri, kişilik yapısı, hazırbulunuşluk düzeyi ve sayısı,
- ✓ Öğretmenin yönteme yatkınlığı, kişisel özellikleri ve mesleki kıdem.

Ancak bu çalışmada, yukarıda sayılan faktörlerin yanı sıra;

- ✓ Eğitim felsefesi,
- ✓ Öğrenme ve öğretme modelleri (kuramları),
- ✓ Öğretim ve öğrenme stratejileri (yaklaşımları),
- ✓ Öğretim ve öğrenme stilleri,
- ✓ Öğretmenin yöntem ve teknik kullanımına ilişkin öz-yeterlik inancı,
- ✓ Öğretim kademleri ve ders çeşitleri,

faktörlerinin de öğretim yöntem ve teknik seçimini etkilediği kuramsal olarak ortaya konulmuştur. İlgili literatür incelendiğinde öğretim yöntem ve teknik seçiminde etkili olan bu faktörlerin literatürde örtük (saklı, gizli) bir şekilde yer aldığı görülmektedir. Bu çalışmayla literatürde örtük bir şekilde yer alan öğretim yöntem ve teknik seçiminde etkili faktörlerin açıkça ortaya konulmasının ve öğretim yöntem ve teknik seçiminde etkili faktörlerin tamamının bir bütünlük içerisinde verilmesinin alana katkı sağlayacağı umulmaktadır.

KAYNAKÇA

1. Akpınar, B. (2012). *Eğitim programları ve öğretim,* Elazığ: Data Yayınları.
2. Alkan, C. (2005). *Eğitim teknolojisi,* Ankara: Anı Yayıncılık.
3. Arslangilay, A. S. (2015). Öğretim ilke ve yöntemleri (Ed: S. Güven & M. A. Özerbaş), *Öğrenme ve öğretim stilleri* (ss. 59-113), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
4. Bakır, K. (2019). *Eğitim felsefesi,* Ankara: Pegem Akademi.
5. Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change, *Psychological Review*, (84), 191-215.
6. Baytekin, Ç. (2004). *Öğrenme öğretme teknikleri ve materyal geliştirme,* Ankara: Anı Yayıncılık.
7. Bilen, M. (2006). *Plandan uygulamaya öğretim,* Ankara: Anı Yayıncılık.
8. Boydak, H. A. (2001). *Öğrenme stilleri,* İstanbul: Beyaz Yayınları.
9. Demirel, Ö. (2007). *Öğretim ilke yöntemleri: Öğretme Sanatı,* Ankara: Pegem A Yayıncılık.

10. Demirel, Ö. (2012). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme,* Ankara: Pegem Akademi.

11. Duman, B. (2007). Süreç temelli öğrenme-öğretim modeli, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (19), 37-61.

12. Ekici, G. (2008). Sınıf yönetimi dersinin öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algı düzeyine etkisi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* (35), 98-110.

13. Ekinci, N. (2008). *Üniversite öğrencilerinin öğrenme yaklaşımlarının belirlenmesi ve öğretme-öğrenme süreci değişkenleri ile ilişkileri,* Doktora tezi: Hacettepe Üniversitesi.

14. Erciyeş, G. (2008). Öğretim ilke ve yöntemleri (Ed: Ş. Tan), *Öğretim yöntem ve teknikleri* (ss. 221-317), Ankara: Pegem Akademi.

15. Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme,* Ankara: Yelkentepe Yayınları.

16. Fidan, N. (2012). *Okulda öğrenme ve öğretme,* Ankara: Pegem Akademi.

17. Gagne, R. M. & Driscoll, M. (1988). *Essentials of learning for instruction,* Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

18. Gagne, R. M. (1988). *Essentials of learning for instruction,* New Jersey: Prentice Hall.

19. Gencel, E. İ. (2006). *Öğrenme stilleri, deneyimsel öğrenme kuramına dayalı eğitim ve sosyal bilgiler program hedeflerine erişi düzeyi,* Doktora Tezi: Dokuz Eylül Üniversitesi.

20. Güneş, F. (2014a). Öğretim ilke ve yöntemleri, (Ed: F. Güneş), *Öğretim stratejileri,* (ss. 61-92), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

21. Güneş, F. (2014b). Öğretim ilke ve yöntemleri (Ed: F. Güneş), *Öğretim yöntem ve teknikleri* (ss. 93-110), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

22. İşman, A. & Eskicumalı, A. (2003). *Öğretimde planlama ve değerlendirme,* İstanbul: Değişim Yayınları.

23. Jacobsen, D., Eggen, P. D. & Kauchak, D. P. (1993). *Methods for teaching: A skills approach,* Newyork: Merrill Publishing Company.

24. Kurbanoğlu, S. S. (2004). Öz-yeterlik inancı ve bilgi profesyonelleri için önemi, *Bilgi Dünyası,* 5(2), 137-152.

25. Küçükyılmaz, A. & Duban, N. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının fen öğretimi öz yeterlilik inançlarının artırılabilmesi için alınacak önlemlere ilişkin görüşleri, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 1-23.

26. Mayer, R. E. (1989). Comprehension models, *Review of Educational Research,* 59(1), 44-63.

27. Ocak, G. (2011). Öğretim ilke ve yöntemleri (Ed: G. Ocak), *Yöntem ve teknikler,* (ss. 237-336), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

28. Sarıtaş, E. & Süral, S. (2010). Grasha - Reichmann öğrenme ve öğretme stili ölçeklerinin Türkçe uyarlama çalışması, *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences,* 5(4), 2162-2177.

29. Sünbül, A. M. (2011). *Öğretim ilke ve yöntemleri,* Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları

30. Taşpınar, M. & Atıcı, B. (2002). Öğretim model, strateji, yöntem ve becerileri/teknikleri: Kavramsal boyut, *Eğitim Araştırmaları,* 2(8), 207-215.

31. Taşpınar, M. (2012). *Kuramdan uygulamaya öğretim ilke ve yöntemleri,* Ankara: Elhan Kitap Yayın Dağıtım.

32. Varış, F. (1996). *Program geliştirme: Teoriler-teknikler,* Ankara: Alkım Yayınevi.

33. Weinstein, C. E. & Mayer, R. E. (1986). Handbook of research on teaching *(Ed:* M. C. Wittrock), *The teaching of learning strategies* (pp 315-327), New York: Macmillan.

34. Yeşilyurt, E. (2013a). İlköğretim okulu öğrencilerinin bilimsel epistemolojik inançları, *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS),* 6(1), 1587-1609.

35. Yeşilyurt, E. (2013b). Academic self-efficacy perceptions of teacher candidates, *Mevlana International Journal of Education (MIJE),* 3(1), 93-103.

36. Yeşilyurt, E. (2014). Öğretmen adaylarının öğrenme stillerinin belirlenmesi ve öğrenme stilleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi, *Eğitimde Kuram ve Uygulama,* 10(4), 999-1021.